

Briuselis, 2016 03 02
COM(2016) 110 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Po Paryžiaus konferencijos. Paryžiaus susitarimo poveikio vertinimas, pridedamas prie Tarybos sprendimo dėl Paryžiaus susitarimo, priimto pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją, pasirašymo Europos Sąjungos vardu

1 Įvadas

Pasaulio kovoje su klimato kaita 2015 m. Paryžiaus susitarimas yra istoriškai svarbus pasiekimas. Kartu jis yra gelbėjimosi ratas, paskutinis šansas ateities kartoms palikti stabilesnį pasaulį, geresnės būklės planetą, teisingesnę visuomenę ir turtingesnę ekonomiką. Tai atitinka ir Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. siekius. Šiame susitarime nurodomas kelias, kuriuo pasaulio šalys pereis prie švarios energijos vartojimo. Tačiau reikės, kad keistųsi verslo ir investicijų kryptys ir kad visose politikos srityse būtų sukuriamos atitinkamos paskatos. Europos Sąjungai toks perėjimas atveria svarbių galimybių, visų pirma užimtumo ir ekonomikos augimo srityse. Taip pat jis paskatins investuoti į atsinaujinančiąją energiją ir kurti su ja susijusias naujoves, todėl ES bus lengviau įgyvendinti savo siekį tapti atsinaujinančiosios energijos srities lydere, be to, labiau augs ES gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų, visų pirma susijusių su energijos vartojimo efektyvumu, rinkos.

Paryžiaus susitarimas yra pirmas daugiašalis klimato kaitos srities susitarimas, apimantis beveik viso pasaulio teršalų išmetimą. Paryžiaus susitarimas – tai pasaulinis laimėjimas ir ES pasirinkto kelio į mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką patvirtinimas. Tariantis dėl jo lemiamos reikšmės turėjo ES derybinė strategija. ES agitavo už plataus užmojo tikslus, pasitelkdama savo patirtį, įgytą veiksmingos klimato politikos srityje, derybų tradiciją ir taisyklėmis grindžiamą tarptautinį bendradarbiavimą. ES pirmoji iš didžiųjų ekonomiškai reikšmingų šalių 2015 m. kovo 6 d. pateikė savo klimato srities veiksmų planą (t. y. numatomus nacionaliniu lygmeniu nustatytus veiksmus, arba INDC), parengtą pagal 2014 m. spalio mėn. Europos Vadovų Tarybos patvirtintą 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją¹ ir Europos Komisijos klimato kaitos švelninimo pasaulyje po 2020 m. planą². ES yra nusistačiusi plataus užmojo tikslą visos savo ekonomikos mastu iki 2030 m. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc. Šis tikslas pagrįstas pasaulinėmis prognozėmis, atitinkančiomis Paryžiaus susitarimo vidutinės trukmės laikotarpio užmojus.

Per visą Paryžiaus konferenciją ES pavyko išlaikyti itin didelį politinį nuoseklumą. Paryžiuje visi ES ministrai stengėsi ir buvo pasiryžę pasiekti tikslą. ES veikė išvien ir gynė savo poziciją, dėl kurios buvo sutarta Aplinkos taryboje. Todėl visuose derybų etapuose ES išliko susitelkusi ir vieninga, ir tai neabejotinai lėmė sėkmingą Paryžiaus susitikimo baigtį. Svarbiausia, kad, pasitelkusios ES diplomatiją klimato srityje, ES ir jos partnerės sudarė plačią išsivysčiusių ir besivystančių šalių koaliciją, palaikančią aukščiausio užmojo siekį. Dėl šios didelio užmojo koalicijos derybos įgavo pozityvią dinamiką ir prie Paryžiaus susitarimo prisijungė visi didieji teršėjai.

Be to, lyginant su 2009 m. Kopenhagos konferencija, pasaulinė situacija visiškai pasikeitė – postūmis imtis veiksmų kilo iš apačios į viršų ir sutelkė tiek valstybinius, tiek nevalstybinius subjektus, pavyzdžiui, įmones, investuotojus, miestus ir pilietinės visuomenės atstovus.

¹ 2014 m. spalio 24 d. Europos Vadovų Tarybos išvados.

² „Paryžiaus protokolais. Kaip švelninsime klimato kaitą pasaulyje po 2020 m.?“, COM(2015) 81 *final*.

Reikia pripažinti klimato kaitos konferencijai pirmininkavusios Prancūzijos ir Jungtinių Tautų organizacijos nuopelnus kuriant pozityvią dinamiką prieš konferenciją ir jos metu.

Norint, kad Paryžiaus susitarimu prisiimti įsipareigojimai būtų įgyvendinti, turi būti išlaikytas pagreitis ir tvirtas politinis pasiryžimas užtikrinti socialiai teisingą perėjimą prie klimato kaitai atsparios ir kartu jai poveikio nedarančios ateities. Klimato kaitos klausimas turi išlikti atitinkamų tarptautinių susitikimų, tokių kaip Didžiojo dvidešimtuko ir Didžiojo septyneto, politinėse darbotvarkėse. Šiuo atžvilgiu ES ir toliau atliks vadovaujamąją tarptautinį vaidmenį ir tęs diplomatiją klimato kaitos srityje³.

2 Paryžiaus susitarimas – pasaulinis

2.1 Pagrindiniai Paryžiaus susitarimo bruožai

Paryžiaus susitarime išdėstomas pasaulinis veiksmų planas, kaip viso pasaulio šalys galėtų išvengti pavojingos klimato kaitos, ir pripažįstama, kad tam užtikrinti reikės, kad pasaulio išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis kuo greičiau pradėtų mažėti, o antroje šio amžiaus pusėje gyventume nedarydami poveikio klimatui. Pagrindiniai susitarimo bruožai yra šie:

- iškeliamas ilgalaikis tikslas viso pasaulio pastangomis pasiekti, kad pasaulio klimato atšilimas būtų gerokai mažesnis nei 2 °C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio temperatūra, ir siekti, kad temperatūra pakiltų ne daugiau kaip 1,5 °C; dėl plataus užmojo 1,5 °C tikslo susitarta siekiant paskatinti dėti daugiau pastangų ir atkreipti dėmesį į pažeidžiamiausių šalių, kurios jau dabar patiria klimato kaitos poveikį, susirūpinimą.
- Susitarimu visoms suinteresuotosioms šalims – investuotojams, įmonėms, pilietinei visuomenei ir politikams – siunčiamas aiškus signalas, kad pasaulis visiems laikams pereina prie švarios energijos ir kad iškastinis kuras, kaip energijos išteklius, turi būti nebenaudojamas. Kova su klimato kaita iš tiesų įgauna pasaulinį pobūdį: 189 šalių nacionaliniai klimato srities veiksmų planai apims apie 98 proc. viso pasaulio išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. Pasirašius Paryžiaus susitarimą, kova su klimato kaita tampa nebe mažos grupelės, o visų reikalu.
- Susitarime numatytas dinamiškas mechanizmas, pagal kurį bėgant laikui bus vertinama padėtis ir griežtinami tikslai. Kas penkerius metus – pirmą kartą 2023 m. – Šalys rinksis, kad įvertintų pasaulinę padėtį: aptartų pažangą, padarytą mažinant išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir prisitaikant prie klimato kaitos poveikio, taip pat suteiktą bei gautą pagalbą, skirtą ilgalaikiams susitarimo tikslams įgyvendinti.
- Šalys yra teisiškai įpareigos imtis nacionalinių klimato kaitos mažinimo priemonių, kad pasiektų savo planuose numatytus tikslus.
- Susitarimu nustatyta išsamesnė skaidrumo užtikrinimo ir atskaitomybės sistema, pagal kurią, be kita ko, visos Šalys turi kas dvejus metus pateikti šiltnamio efektą

³ 2016 m. vasario 15 d. Tarybos išvados dėl Europos diplomatijos klimato srityje po COP 21.

sukeliančių dujų inventorių ir kitą informaciją, rodančią jų padarytą pažangą, ekspertai turi atlikti techninę peržiūrą, Šalių pažanga turi būti apsvaustoma daugiašaliuose susitikimuose siekiant joms padėti, taip pat turi būti numatyta, kad bus sudaromos palankesnės sąlygos įgyvendinti įsipareigojimus ir skatinama laikytis reikalavimų.

- Susitarime numatytas plataus užmojo solidarumo priemonių rinkinys, apimantis tinkamas nuostatas dėl klimato srities veiksmų finansavimo ir dėl poreikių, susijusių su prisitaikymu prie klimato kaitos ir klimato kaitos neigiamų padarinių sukeliamais nuostoliais bei žala, tenkinimo. Siekiant skatinti pavienius ir kolektyvinius prisitaikymo prie klimato kaitos veiksmus, Paryžiaus susitarime pirmą kartą nustatytas pasaulinis tikslas, kuriuo siekiama didinti pajėgumus ir atsparumą klimato kaitai ir mažinti pažeidžiamumą klimato kaitos padariniams. Tarptautiniu mastu Šalys skatinamos daugiau bendradarbiauti keisdamosi prisitaikymo prie klimato kaitos mokslinėmis žiniomis ir informacija apie taikomą praktiką ir politiką.

2.2 Paryžiaus susitarimo ratifikavimas ir įsigaliojimas

Paryžiaus susitarimo sudarymas buvo milžiniškas pasiekimas. ES ir toliau aktyviai dalyvaus tarptautinėse klimato srities derybose, siekdama, kad susitarimo užmojis išliktų visuose jo įgyvendinimo elementuose – išsamiose nuostatose dėl skaidrumo užtikrinimo ir atskaitomybės, darnaus vystymosi mechanizmuose, technologijų mechanizmuose ir kt.

Artimiausias kitas žingsnis – Paryžiaus susitarimo pasirašymas. Pasirašyti jį bus galima Niujorke nuo 2016 m. balandžio 22 d. Susitarimas įsigalios, kai jį bus ratifikavusios bent 55 proc. Šalių, kurių išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis sudaro bent 55 proc. pasaulio išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. Pageidautina, kad susitarimas būtų ratifikuotas ir įsigaliotų kuo greičiau – tai suteiktų visoms Šalims teisinio tikrumo, kad susitarimas bus taikomas greitai. ES turėtų būti pasiruošusi Paryžiaus susitarimą ratifikuoti kuo greičiau.

2.3 Paryžiaus susitarime numatyti orientyrai vidutinės trukmės laikotarpiu

Paryžiaus susitarime numatyta keletas orientyrų, kurie turi būti pasiekti vidutinės trukmės laikotarpiu. Turi būti aiškiai išdėstyta, ką konkrečiai politiškai reiškia 1,5 °C tikslas. Dėl nepakankamai tvirtos mokslinės analizės Tarpyvyriausybės klimato kaitos komisijos (angl. IPCC) 5-ojoje vertinimo ataskaitoje šiuo klausimu aiškių išvadų nėra. Todėl IPCC paprašyta 2018 m. parengti specialią ataskaitą. ES prisidės prie šio mokslininkų darbo, kuris tuo tikslu bus vykdomas tarptautiniu mastu. ES turėtų dalyvauti pirmajame 2018 m. vykstančiame skatinamajame dialoge, kurio tikslas – įvertinti kolektyvinį užmoją ir įsipareigojimų įgyvendinimo pažangą. ES taip pat dalyvaus 2023 m. atliekant pirmąją pasaulinės padėties vertinimą, kuris svarbus siekiant laipsniškai didinti visų Šalių užmojus laikotarpiu po 2030 m. Todėl ES, kaip ir kitos Šalys, raginama iki 2020 m. pateikti savo ilgalaikes, į amžiaus vidurį orientuotas vystymosi išmetant mažai šiltnamio efektą sukeliančių dujų strategijas. Kad rengti tokias strategijas būtų lengviau, Komisija parengs išsamią ekonominės ir socialinės kaitos analizę. Ji bus politinių diskusijų Europos Parlamente, Taryboje ir su suinteresuotosiomis šalimis pagrindas.

3 **Kaip ES įgyvendins Paryžiaus susitarimą?**

Norint pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir efektyvaus išteklių naudojimo ekonomikos, būtini esminiai technologijų, energetikos, ekonomikos, finansų ir galiausiai visos visuomenės pokyčiai. Paryžiaus susitarimas suteikia galimybę pertvarkyti ekonomiką, sukurti darbo vietų ir paskatinti ekonomikos augimą. Be to, jis yra esminis elementas įgyvendinant ne tik platesnius darnaus vystymosi tikslus, bet ir tokius ES prioritetus kaip investicijos, konkurencingumas, žiedinė ekonomika, moksliniai tyrimai, inovacijos ir energetikos pertvarka. Paryžiaus susitarimo įgyvendinimas ES teikia verslo galimybių, kuriomis naudodamasi ji galės išlaikyti ir išnaudoti pradininkės pranašumą puoselėdama atsinaujinančiųjų išteklių energetiką, efektyvų energijos vartojimą ir konkuruoti pasaulio mastu kuriant kitas mažo anglies dioksido kiekio technologijas. Norėdama pasinaudoti šiuo pranašumu, ES turės ir toliau rodyti pavyzdį kitiems savo veikla, susijusia su priimamomis reglamentavimo politikos priemonėmis, skatinančiomis mažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, taip pat sudarydama sąlygas viešiesiems ir privatiesiems subjektams sparčiau investuoti į inovacijas ir vykdyti modernizaciją visuose pagrindiniuose sektoriuose ir kartu užtikrinti, kad kitos didžiosios ekonomiškai reikšmingos šalys nepalautų vykdyti savo įsipareigojimų. Perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos turi būti tinkamai valdomas atsižvelgiant į visų ES valstybių narių energijos rūšių derinio ir ekonominės struktūros skirtumus. Be to, būtina nuspėti ir sušvelninti socialinį tokio perėjimo poveikį tam tikruose regionuose ir socialiniuose ekonominiuose sektoriuose.

3.1 *Palankių sąlygų pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sudarymas*

Perėjimas ir energetikos sąjunga

ES įsipareigojimas pereiti prie švarios energetikos yra nesustabdomas ir nediskutuotinas. Energetikos sąjungos prioritetas – *nusigręžti nuo iškastiniu kuru grindžiamos ekonomikos, kurioje energijos tiekimas yra centralizuotas bei paremtas pasiūla, naudojamos senos technologijos ir pasenę verslo modeliai, turime duoti daugiau galių vartotojams ir (...) turime palaipsniui atsisakyti fragmentiškos sistemos, kuriai būdinga nekoordinuojama atskirų šalių politika, rinkos kliūtys ir energijos tiekimo požiūriu izoliuotos teritorijos*⁴. Energetikos sąjungos projektas, atsižvelgiant į visus jo aspektus, teikia platesnes galimybes, kuriomis naudodamasi ES gali sudaryti reikiamas sąlygas pertvarkyti energetiką. Tarptautinės energetikos agentūros duomenimis, visiškai įgyvendinus klimato srities veiksmų planus, 2015–2030 m. į energijos vartojimo efektyvumą ir mažo anglies dioksido kiekio technologijas bus investuota 13,5 trilijonų JAV dolerių, t. y. po 840 milijardų kasmet. Pagrindinis šių klimato srities veiksmų planų poveikis yra ne tik paskatinti investicijas, bet ir perskirstyti jas tarp sektorių bei kuro rūšių ir subalansuoti pasiūlą ir paklausą. Pavyzdžiui, į atsinaujinančiųjų išteklių energetiką bus investuojama beveik triskart daugiau negu į iškastinio kuro elektrines,

⁴ „Atsparios energetikos sąjungos ir perspektyvios klimato kaitos politikos pagrindų strategija“, COM(2015) 80, 2015 m. vasario 25 d.

o investicijų į energijos vartojimo efektyvumą (visų pirma transporto ir pastatų sektoriuose) mastas, kaip numatoma, atitiks investicijų į kitas energetikos sistemos dalis mastą.

Naujovės ir konkurencingumas

Paryžiaus susitarimu nurodyta aiški ir ryžtinga judėjimo mažo anglies dioksido kiekio inovacijų linkme kryptis. Per renginius, susijusius su Paryžiaus konferencija, 20-ies pasaulyje pirmaujančių ekonomikos šalių vadovai paskelbė bendrą pareiškimą „Misija – inovacijos“, kuriuo siekiama suaktyvinti privačiųjų ir viešųjų subjektų vykdomas švarios energijos srities inovacijas, paskatinti kurti ir diegti pažangiausias technologijas ir sumažinti jų išlaidas. Prie šios iniciatyvos nori prisijungti ir ES, juolab kad programoje „Horizontas 2020“ numatytas ES mažo anglies dioksido kiekio technologijų biudžetas 2014–2020 m. laikotarpiui jau padvigubintas ir ES yra įsipareigojusi į klimato srities veiklą investuoti bent 35 proc. „Horizonto 2020“ lėšų. Be to, būsimoje Europos Sąjungos mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo strategijoje numatoma išnaudoti energetikos, transporto, žiedinės ekonomikos, pramonės ir skaitmeninių inovacijų sinergiją. Todėl dabartinės ir dar ateityje sukursimos europinės mažo anglies dioksido kiekio ir efektyvaus energijos vartojimo technologijos turėtų tapti konkurencingesnės.

Investicijos ir kapitalo rinkos

Siekiant paskatinti perėjimą prie klimatui atsparios ekonomikos, pagrįstos mažo anglies dioksido kiekio technologijomis, būtina pasiekti, kad privatieji investuotojai perkeltų ir padidintų savo investicijas ir būtų išvengta susisaistymo su didelį šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį išmetančia infrastruktūra ir turtu. Mobilizuojant rinkas labai svarbus vaidmuo tenka ES fondams⁵. Investicijas į išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimą ir efektyvų energijos vartojimą bendrojoje rinkoje turėtų paskatinti parama investuotojams, numatyta „Investicijų plane Europai“, kuriuo siekiama šalinti kliūtis investicijoms Europos Sąjungoje, taip pat galimybė gauti finansavimą iš Europos strateginių investicijų fondo (ESIF). „Investicijų planas Europai“ jau padėjo šioje srityje pasiekti teigiamų rezultatų⁶, tačiau dar reikia iširti visą jo potencialą. Neseniai Komisija atvėrė naują Europos investicinių projektų portalą (EIPP). Netrukus jis veiks visu pajėgumu. Jo paskirtis – pritraukti investicijų į perspektyvius ir patikimus investicinius projektus Europoje. Energetikos subjektams siūloma savo projektus siųsti į EIPP, kad galimi investuotojai galėtų matyti visą projektų įvairovę. Komisija prioriteto tvarka numato paspartinti techninę pagalbą suinteresuotiesiems subjektams, kad jie 2016 m. galėtų sukurti schemas, į kurias sutelkiami mažesni efektyvaus energijos vartojimo projektai, taip sukuriant jų kritinę masę. Tokios schemas investuotojams turėtų suteikti geresnių investavimo į efektyvų energijos vartojimą galimybių, o nacionalinių,

⁵ 2014–2020 m. iš pertvarkytų Europos struktūrinių ir investicijų fondų (ESIF) klimato srities veiklai numatoma skirti 114 mlrd. eurų. Sudarant finansinę programą bendradarbiauta su įvairiais susijusiais suinteresuotaisiais subjektais. Tai reiškia, kad klimato srities veiklai bus skirta 25 proc. ESIF lėšų – daugiau negu pradžioje numatyti 20 proc. viso ES biudžeto. Be to, parama – tai daugiau nei vien finansavimo galimybės, ji apima ir glaudų regioninį bendradarbiavimą, pajėgumų stiprinimą ir techninę pagalbą.

⁶ Investicijų plano projektų, susijusių su mažo anglies dioksido kiekio technologijomis ir efektyviu energijos vartojimu, apžvalga pateikiama http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/sector-factsheet-energy_en.pdf.

regioninių ir vietinių efektyvaus energijos vartojimo platformų ir programų dalyviams – geresnių galimybių pasinaudoti tuo kapitalu. Techninė ir projektų rengimo pagalba taip pat bus stiprinama per Europos investavimo konsultacijų centrą (EIKS), kurį įsteigė Komisija ir Europos investicijų bankas, kad padėtų viešiesiems projektų vykdytojams pagerinti projektų struktūrą ir skatintų taikyti finansavimo priemones su standartinėmis sąlygomis, ypač pastatų srityje⁷.

Šiame pereinamajame procese finansų įstaigos yra labai svarbios partnerės. Be to, labai svarbu, kad tarp valstybių narių galėtų laisvai judėti kapitalo srautai ir veiktų integruotos bei tvarios kapitalo rinkos. Taigi šiuo atžvilgiu labai svarbios jau priimtos arba dar rengiamos kapitalo rinkų sąjungos kūrimo priemonės⁸. Užtikrinti, kad ne tik bendrojoje rinkoje, bet ir už jos ribų būtų pereinama prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, gali padėti Europos Centrinis Bankas ir nacionaliniai centriniai bankai, Europos investicijų bankas, Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, Žaliojo klimato fondas ir kitos tarptautinės finansų įstaigos, kaip antai Pasaulio Bankas, ir nacionaliniai plėtros bankai. Reaguodama į 2015 m. balandžio mėn. Didžiojo dvidešimtuko susitikimo metu pateiktą prašymą apsvarstyti, kaip finansų sektoriuje būtų galima atsižvelgti į klimato srities klausimus, Finansinio stabilumo taryba sukūrė su klimatu susijusios rizikos atskleidimo darbo grupę, kurios tikslas – padėti rinkos dalyviams geriau suprasti su klimatu susijusią riziką ir geriau ją valdyti. Didysis dvidešimtukas neseniai sukūrė tyrimo grupę, skirtą su žaliuoju finansavimu susijusioms problemoms analizuoti (angl. GFSG). Europos lygmeniu Europos sisteminės rizikos valdyba paskelbė perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos ir galimos su tuo susijusios rizikos finansų sektoriui ataskaitą⁹.

Anglies dioksido apmokestinimas ir subsidijos iškastiniam kurui

Norint sukurti vienodas perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sąlygas pasaulio mastu, pagrindinis elementas yra išmetamo anglies dioksido apmokestinimas. Tai gali būti daroma prekybos apyvartiniais taršos leidimais forma, kaip, pavyzdžiui, yra Europos Sąjungoje, gali būti nustatomas mokestis arba taikomos kitos ekonominės ir (arba) fiskalinės priemonės. ES turėtų daugiau dalytis savo patirtimi šioje srityje su visomis šalimis, kurios turi pradėti apmokestinti išmetamą anglies dioksidą. Šiuo atžvilgiu bus toliau bendradarbiaujama su tokiais šalimis kaip Kinija ir Pietų Korėja, kurios kuria savo apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemas, ir su kitomis šalimis, įskaitant visas didžiąsias ekonomiškai reikšmingas šalis, kurios diegia atsinaujinančiosios energijos technologijas ir tobulina savo efektyvaus energijos vartojimo politiką. Nors Paryžiaus susitarimas labai reikšmingas tuo, kad jis yra pasaulinis, tačiau jei šalių nacionaliniu mastu dedamų pastangų lygis skirsis, dėl nevienodų veiklos sąlygų išlieka rizika, kad pramonės sektoriai atsidurs nepalankioje konkurencinėje padėtyje. Šiuo metu strateginiu Europos Vadovų Tarybos sprendimu nemokamų apyvartinių taršos leidimų paskirstymo sistemą taikyti

⁷ 2015 m. energetikos sąjungos būklės ataskaita.

⁸ Kapitalo rinkų sąjungos kūrimo veiksmų planas, COM(2015) 468 *final*.

⁹ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_6_1602.pdf

ir po 2020 m. ir pasiūlytomis ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemos nuostatomis dėl anglies dioksido nutekėjimo sukuriama tinkama pusiausvyra, tačiau per ateinančią dešimtmetį situacija turi būti stebima.

Anglies dioksido ir energijos apmokestinimo ateityje padėtį dar labiau apsunkina šiuo metu mažos naftos kainos. Tačiau tai gali būti gera proga ne tik pradėti apmokestinti anglies dioksidą, bet ir panaikinti iškastinio kuro subsidijas, kurios, Tarptautinės energetikos agentūros duomenimis, 2013 m. visame pasaulyje sudarė 548 mlrd. JAV dolerių. Tokios subsidijos yra didžiausia kliūtis švarių technologijų inovacijoms – tai pripažįstama ir Didžiojo dvidešimtuko bei Didžiojo septyneto raginimuose panaikinti iškastinio kuro subsidijas. Būsimoje ES energijos kainų ir sąnaudų ataskaitoje bus apžvelgiama naujausia padėtis šioje srityje.

Miestų, pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių vaidmuo

Kita būtina perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sąlyga – aktyvesnis įvairių suinteresuotųjų subjektų – piliečių, vartotojų, socialinių partnerių, MVĮ, inovacijų startuolių ir pasaulio mastu konkurencingos pramonės dalyvavimas. Paryžiaus konferencijos ir Limos ir Paryžiaus veiksmų darbotvarkės (Šalių konferencijai pirmininkavusių Peru ir Prancūzijos iniciatyvos) tikslas buvo bendrai veiklai pasaulio mastu suburti daugiau nei bet kada nevalstybinių subjektų ir taip paspartinti bendrą klimato srities veiklą ir sutelkti palaikymą naujam susitarimui. Unikali ES situacija leidžia jai perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos įtraukti į visų sektorių veiklą ir visus valdymo lygmenis.

Didžioji dalis būsimos transformacijos įvyks pažangiuosiuose miestuose ir miesto bendruomenėse. Todėl 2016 m. bus daugiau veikiami miestų lygmeniu ir aktyviau vystoma miestų politika, be kita ko, susijusi su remiamais veiksmais, kuriuos parengė integruoto pasaulinio Merų pakto dalyviai, ir su vieno langelio principu veikiančio centro sukūrimu vietos valdžios institucijoms. Taip vietos valdžios institucijos galės daugiau prisidėti prie ES perėjimo prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, o Europos įmonės galės sėkmingai konkuruoti pasaulio mastu dėl novatoriškų technologijų naudojimo pažangiuosiuose miestuose.

Pasaulinio masto diplomatija klimato srityje ir veiksmai

Kova su klimato kaita yra didelis strateginis užsienio politikos uždavinys, turintis įtakos ES vykdomai išorės politikai, pavyzdžiui, paramos vystymuisi ir bendradarbiavimo, kaimynystės ir plėtros, tarptautinio mokslinio ir technologinio bendradarbiavimo, prekybos, ekonominės diplomatijos ir saugumo srityse. Norint išlaikyti teigiamą Paryžiuje pasiektą dinamiką, pasauliniu lygmeniu reikės nuolat dėti politines ir diplomatines pastangas.

Kaip sutarta Taryboje¹⁰, 2016 m. diplomatija klimato srityje turės būti visų pirma siekiama: i) toliau remti kovą su klimato kaita kaip vieną iš strateginių prioritetų, ii) remti Paryžiaus

¹⁰ Tarybos išvados dėl Europos diplomatijos klimato srityje po COP 21.

susitarimo ir klimato srities veiksmų planų įgyvendinimą ir iii) intensyvuoti pastangas siekiant spręsti klimato kaitos, gamtos išteklių, įskaitant vandenį, gerovės, stabilumo ir migracijos sąsajos klausimą.

ES ir jos valstybės narės yra pasiryžusios dar labiau padidinti kovos su klimato kaita finansavimą, kad galėtų imtis prasmingų klimato kaitos švelninimo veiksmų ir užtikrinti skaidrų jų įgyvendinimą, ir taip prisidėti prie išsivysčiusių šalių tikslo iki 2020 m. iš įvairių viešųjų ir privačiųjų, dvišalių ir daugiašalių finansavimo šaltinių, įskaitant alternatyvius finansavimo šaltinius, kasmet bendrai sutelkti 100 mlrd. JAV dolerių. ES skiriama parama vystymuisi nemažai prisidės prie ES įnašo į numatytąją 100 mlrd. JAV dolerių sumą. 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje ES įsipareigojo užtikrinti, kad 20 proc. viso jos biudžeto būtų skirta su klimatu susijusiems projektams ir politikai. Išorės išlaidų atžvilgiu tai reiškia, kad besivystančioms šalims skiriamas kovos su klimato kaita finansavimas padidintas daugiau kaip du kartus ir gali siekti net 14 mlrd. eurų. Vis daugiau šių išteklių bus investuojama į prisitaikymą prie klimato kaitos poveikio, palankių sąlygų inovacijoms sudarymą ir pajėgumų stiprinimą.

Siekiant padėti besivystančioms šalims nuo 2020 m. įgyvendinti savo klimato srities veiksmų planus, bus stiprinamos paramos programos (pavyzdžiui, „Pasaulinis kovos su klimato kaita aljansas+“). Šiuo atžvilgiu reikia visiškai išnaudoti kovos su klimato kaita, Adis Abebos veiksmų darbotvarkės ir Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. bei jos tikslų sinergiją. Tai taip pat apima ES dalyvavimą Afrikos atsinaujinančiosios energijos iniciatyvoje. Įgyvendindama plėtros ir kaimynystės politiką ES tęs savo politinį dialogą ir paramą šalims partnerėms. Visų pirma numatoma stiprinti jų pajėgumus.

Reikėtų paspartinti šiuo metu vedamas dvišales ir daugiašales derybas dėl prekybos aplinkosaugos prekėmis ir paslaugomis liberalizavimo ir taip prisidėti prie pasaulinių klimato kaitos švelninimo pastangų ir sudaryti verslo galimybių Europos įmonėms. ES turėtų ir toliau imtis iniciatyvos ir raginti susitarti dėl plataus užmojo rezultatų per derybas dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo Tarptautinėje civilinės aviacijos organizacijoje (ICAO) ir Tarptautinėje jūrų organizacijoje (IMO) ir per derybas pagal Monrealio protokolą.

3.2. 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategija

Pasibaigus Paryžiaus klimato konferencijai, visos valstybės turi savo įsipareigojimus įgyvendinti imdamosi konkrečių politikos veiksmų. 2014 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino ES 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją, kurioje nustatytas nemenkas uždavinys visos ES ekonomikos mastu iki 2030 m. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc., o atsinaujinančiosios energijos vartojimą ir energijos vartojimo efektyvumą padidinti bent 27 proc.¹¹. Paryžiaus susitarimas tik patvirtina, kad ES laikosi teisingo kurso. Tolesnis žingsnis po Paryžiaus susitarimo turi būti visų pirma

¹¹ Energijos vartojimo efektyvumo tikslas bus peržiūrėtas iki 2020 m. tikintis, kad ES galbūt galėtų jį padidinti iki 30 proc.

Europos Vadovų Taryboje sutartos 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos įgyvendinimas.

Komisija jau pradėjo šį procesą pateikdama pasiūlymą peržiūrėti Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ATLPS), taikomą 45 proc. ES išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Per ateinančius 12 mėnesių Komisija pateiks likusius pagrindinius teisėkūros procedūra priimamų aktų pasiūlymus, kuriuose bus numatyta, kaip teisingai ir ekonomiškai efektyviai ES įgyvendinti sutartą 2030 m. strategiją suteikiant kuo daugiau lankstumo valstybėms narėms ir suderinant ES ir nacionalinio lygmens veiksmus. Toliau Komisija numato parengti pasiūlymus dėl Pastangų pasidalijimo sprendimo ir dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (angl. LULUCF). Komisija taip pat pasiūlys teisės aktų dėl patikimo ir skaidraus valdymo mechanizmo sukūrimo ir dėl klimato srities bei energetikos veiksmų planavimo ir ataskaitų teikimo reikalavimų supaprastinimo po 2020 m.

Be to, ji pateiks reikiamų politikos pasiūlymų, kuriais bus pritaikyta ES reglamentavimo sistema siekiant į pirmą vietą iškelti energijos vartojimo efektyvumą ir išlaikyti ES, kaip atsinaujinančiosios energetikos lyderės, poziciją pasaulyje, kaip nustatyta 2014 m. spalio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadose. Tam bus reikalinga nauja energijos rinkos struktūra, kurios centre būtų vartotojas, kurioje būtų galima reaguoti į paklausą ir kuri būtų lankstesnė. Be to, šiemet Komisija jau pateikė energetinio saugumo dokumentų rinkinį, kuriuo siekiama nedelsiant spręsti naujus su energijos tiekimo saugumu susijusius uždavinius, iškilusius pasikeitus aplinkybėms tarptautiniame energetikos sektoriuje.

4 Išvada

Tiek rengiantis Paryžiaus konferencijai, tiek per pačią konferenciją ES buvo išsivysčiusių ir besivystančių šalių koalicijos, siekiančios susitarti dėl plataus užmojo tikslų, centrinė figūra. Norėdama užsitikrinti perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, ES turi savo viduje ir tarptautiniu mastu nemažinti tikslų užmojo:

- Paryžiaus susitarimas turi būti kuo greičiau pasirašytas ir ratifikuotas. Pasiūlymas pasirašyti susitarimą pridedamas prie šio komunikato.
- ES turi sudaryti palankias sąlygas pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos įgyvendindama įvairių sričių sąveikaujančią politiką, strategijas ir priemones, numatytas J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos 10 prioritetų sąrašė, ypač atsparios energetikos sąjungos ir perspektyvios klimato kaitos politikos projektą.
- Laikantis 2014 m. spalio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadų, turi būti nedelsiant priimti ES 2030 m. klimato ir energetikos strategijos įgyvendinimo teisės aktai. Būsimus Komisijos pasiūlymus Parlamentas ir Taryba turėtų priimti skubos tvarka.
- Visos Šalys turi būti pasirengusios visapusiškai dalyvauti Paryžiaus susitarimo peržiūros procese, kuriuo siekiama užtikrinti, kad pasaulio klimato atšilimas būtų gerokai mažesnis nei 2 °C ir siekti, kad temperatūra pakiltų ne daugiau kaip 1,5 °C.